

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: .....

Cím: *A janicsárok végnapjai
Budán*

Forrás: *Magyar Hírlap*

Bp.

(Hely)

1936. X. 6.

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

Tárgy *9.439*

Hely

Idő *'1686'*

Személy

Helyszám

A JANICSÁROK VÉGNAPJA BUDÁN

**A történelem egyik legvéresebb ostroma árán
vették vissza a töröktől Budavárát 1686-ban
— Hogyan folyt le a győzelmes roham?**

Szeptember 2-án volt 250 éve, hogy Budavárát az ostromló csapatok visszafoglalták a törököktől. A főváros szép ünnepséggel áldozott a nagy jelentőségű nap emlékének és a jubileum alkalmából kiadja Balla Antalnak, a kiváló publicistának Buda visszafoglalása 1686-ban című könyvét. A napokban megjelenő, széles történelmi tudással megírt könyvből közöljük annak az érdekes fejezetnek részleteit, amelyek az 1686 szeptember 2-i nagy rohamról szólnak.

A nagy dráma utolsó, legizgalmasabb fejezetéhez értünk. Az egész nyugati keresztény világ szeme Budára volt szegezve, az egész nyugateurópai közvélemény érezte, hogy olyan harc folyik, melynek kimenetele el fogja dönteni Középeurópa és ugyanakkor a Habsburg-birodalom sorsát.

A szeptember 2-iki nagy rohamot ugyanúgy, mint a világháború nagy hadiakcióját, a vihar előtti csend és nyugalom előzte meg. A diszpozíciókat betűszerint, legnagyobb rendben és nyugalomban hajtották végre. A sereg égett a harci vágytól; az erő és a fölény tudata, a fanatizmusig fokozódott lelkesedés, a keresztény misszió hite megacé-

lozták az idegeket és az izmokat. Az időjárás is kedvezett: szeptember 2-án az ostromlókra csodaszép, derült nap virradt. Délután öt órakor dördült el a Kis-Sváb-hegyen a rohamot jelző hat ágyúlövés, mire rögtön megindultak a csapatok.

Mind a három rohamcsapat támadása olyan lendülettel, olyan fizikai erőfeszítéssel ment végbe, amelyhez hasonlóval csak a hadtörténet nagy, döntő jelentőségű csatáiban találkozunk. Ehhez hasonló lehetett Hunyadi János magyarjainak Nándorfehérvár ostrománál Mohamed szultán csapatai ellen intézett rohama. A középső rohamcsapat az esztergomi rondella falánál levő lépcsőn gyorsan felmászott az építményre és a tetőn levő hidakon egy-kettőre átjutott a rondella mögött levő cölöpsáncokig. A rohamcsapat élén az önként jelentkező hajdúk haladtak Eörményessy Fiáth János vezetésével s ők voltak az elsők a törökök cölöpsáncjai mögött. A janicsárok ide összpontosították minden erejüket és iszonyú puskatűzzel fogadták őket. Elestett az első rohamcsapatból d'Asti Mihály alezredes, Lotharingiai Károly egyig legvitézesebb és legkitünőbb katonája. A baloldali rohamcsapat is egy-kettőre átkelt a betöltött árkokon, de szintén nagy

ellentállásra talált. Ekkor jelentek meg Pálffy Ferenc gyalogosított huszárjai és a középső rohamoszloppal egyesülve, a harmadik fal mögé szorították az ellenséget. Remekül verekedtek eközben a jobboldalon Oettingen emberei is. Villámgyorsan áttörtek a réseken és rendkívül heves kézitusa után átszorították az ellenséget a harmadik fal mögé. Most már mindhárom rohamcsapat egy vonalban egyesült. Szerencséjük volt a csapatoknak a falak mögötti cölöpsáncok tökéletlensége. A támadók egy-kettőre áthaloltak rajtuk.

Spinola és Oettingen most újabb rohamra vezényelték a mai helyőrségi templom és a törökök cölöpsáncjai között összegyűlt katonákat, a janicsárok azonban ellentálltak: *iszonyú közápor, puskatűz fogadta a rohamozókat, minden fegyver működött.* A helyőrségi templom előtti téren esett el d'Asti mellett a másik legbátrabb és legkitünőbb csapatvezető, Spinola Domenico ezredes. Közben benyomultak a brandenburgiak is, akik mint említettük, azt a feladatot kapták, hogy a Bécsikapu felől cseltámadást hajtsanak végre. A legtöbb hadtörténet megállapítása szerint *a csata sorsát a brandenburgiak benyomulása döntötte el.* Hogy miként törték át a brandenburgiak a falakat, a részleteket nem tudjuk.

A janicsárok most már a császáriak, a magyarok, a brandenburgiak egyesült csapataival állottak szemben és vissza akartak vonulni a mai Ferdinánd-kaszárnya és a Werbőczy-utca közé eső coupure-jeik mögé. Attól a pillanattól fogva azonban, hogy meghátráltak, a császári csapatok kezében volt a végső, csaknem biztos győzelem. Ha egy csapat átesik a legnagyobb akadályon, s észreveszi, hogy ellenfele hátrál, győzelem-ittassá lesz és nem ismer többé akadályt.

A világ egyik legfegyvelmezettebb kato-

nának, a janicsároknak ellenállóereje most egyszerre megtört, a fegyelem felbomlott, a házak romjai közé és a pincébe menekültek Abdurrahman basa hónapokon át, hősiessé kitaró harcedzett csapatai. A keresztény csapatok nem ismertek irgalmat. Nem kegyelmeztek meg keresztény módon a lábaik alatt fetrengő, életéért esdő ellenségnek, könyörtelenül megöltek mindenkit, nőket, gyermekeket, sebesülteket, aggokat. A győzelemittasság, az elfojtott düh, a keserűség most elemi erővel tört elő.

Abdurrahman basa, midőn janicsárjainak zöme teljesen demoralizálva a várpalota felé hátrált, összegyűjtött egy kisebb, a páni félelemtől még meg nem fertőzött csapatot. A basa nem gondolt menekülésre. Férfias elszántsággal szavának állt: amit leveleiben többször ígért, hogy magát meg nem adja és a gondjaira bízott várat utolsó csepp véréig védi, megtette. Az ősz szakállú vezér kis csapatával, amely az utolsó pillanatig kitarított mellette, bátran szembeszállt a rárohanó brandenburgiakkal és karddal kezében esett el.

Lotharingiai Károly fővezér a nagyronddella tetejéről figyelte csapatainak mozdulatait és amikor látta, hogy a janicsárok megfutamodnak, Croy hercegnek parancsot adott az elfoglalt várrészek megszállására. Croy elfoglalta az összes kapukat, megszállta az összes bejáratokat, birtokba ejtett minden fontosabb pontot, majd a mai Dísz-tér felé haladó diadalittas katonákat harci rendbe állította, hogy megrohamozzák a királyi palotát.

**Háromnapos szabad
rablás a visszafoglalt
Budavárában**

Sokkal nehezebben haladt előre a roham a vár déli részén, Miksa Emánuel csapatainál. A feladat kissé nehezebb volt: egy épületromot kellett bevenni, amely tele volt törmelékkel s egyéb akadályokkal s az ellenség sokkal könnyebben megvédhetett minden talpalattnyi teret, mint odafent. Miksa Emánuel és Bádeni Lajos, akik azt remélték, hogy az övéké lesz Budavár elfoglalásának a babérja, nagyon csalódtak. Az eddigi vállalkozásaikban valóban nagyobb sikereket értek el, mint Károly herceg, akinek aknári rendszerint felmondták a szolgálatot, de a nagy napon ő csikarta ki a végső győzelmet.

Miksa Emánuel rohamcsapatai a nagy falon akadály nélkül átjutottak, de Izmail basa bent a rommalölt épületben visszavert minden támadást. Ujabb csapatok indultak

rohamra, köztük Pálffy Miklósnak, a későbbi nádornak csapata, ámde a védők kitartottak és a támadók véres veszteségei közben utasítottak vissza minden támadást. Miksa Emánuel és Bádeni Lajos ott állottak a falnál életveszélyes helyzetben. Egykori feljegyzés szerint szinte csodával határos, hogy a két vezér életben maradt; *nem kímélték sem a maguk, sem katonáik életét*; már a tartalékokat is befogták. Igazi ádáz harc dúlt. Ismét szerepelnek a rettegett puskaporos zsákok, meg kellett verekedni minden talpalattnyi helyért. Már közelgett az este, de Miksa Emánuel rohamcsapatai még mindig nem értek el sikert. Ekkor tudták meg, hogy Lotharingiai Károly serege elfoglalta a vár többi részét és Croy herceg már ott áll rohamrakészen a Szent György-téren, a várpalota északi falai előtt. Ez a hír leírhatatlan lelkesedéssel töltötte el a bajorokat és a császáriakat, s erejüket, bátorságukat megsokszorozta. Uj rohamra indultak és halálmegvető erőfeszítéssel Pechmann Günther Márton bajor alezredes jutott fel elsőnek hetvenedmagával az épületrom csúcsára.

Buda vára az esti órákban a győztes keresztény seregek kezére jutott és a török birodalom elveszítette egyik legfontosabb várát, melyet gyakran neveztek ebben a korban a Konstantinápoly—jeruzsálemi út bejáratának. Az egész várat a hetvenöt napig tartó ostrom alatt nem lötték teljesen rommá, hiszen a vezérek csak kiválasztottak északon és délen egy-egy szakaszt, azt készítették elő a rohamra, de a várban levő épületek jelentékeny része épségben maradt. *A vezérek azonban három napig tartó szabad rablást engedtek csapataiknak.* Elképzelhetjük, ha ennek a kornak barbár harci szokásait ismerjük, azt szörnyű rombolást, pusztítást, rablást, amit a csapatok véghezvittek a prédául elibük dobott várban.

A várost a császáriak, a brandenburgiak, a hajdúk fosztogatni, dúlni kezdték s közben valahol tűz támadt. Hogyan, azt nem tudni, de lehet, hogy a katonák gvújtották fel győzelmi mámorukban, lehet, hogy a lövöldözés közben tűz támadt. A vár házaiban sok éghető és könnyen tüzetfogó hadianyag volt felhalmozva. *Buda szeptember 3-án valóságos tüztenger,* oly rettentő füst borította, hogy a győzelmi Te Deumot meg sem lehetett tartani, hanem le kellett vonulni a győzelmes tábornokoknak Miksa Emánuel sátrába. A tűvész csak szeptember 4-én csillapodott valamennyire. A város, Magyarországnak sokáig fővárosa, amely a tatárjárás után IV. Béla királynak köszönhette létét, amely Nagy Lajos és Zsigmond alatt már fényes, európai hírvő főváros, amelyet később Mátyás alatt idegen utazók, mint Európa egyik legszebb városát emlegettek, mint üszkös romhalmaz került a győzők kezébe. A legdúsabb zsákmányt a brandenburgiak, a császáriak és a magyarok ejtették, a bajoroknak, kik sokáig el voltak foglalva a palota elfoglalásával, már csak maradék jutott.

Amikor a tábornokok szeptember 3-án szemlét tartottak, rettentő látvány tártult szemek elé: *szanaszét holttestek, égő üszkők, mindenütt rom, szenny, rettentő bűz. Az egykori Nagyboldogasszony-templomot kivéve, az egész vár elhamvadt.*

A foglyok számát hatezer főre becsülték; közöttük volt a janicsárok agája, sok nő és gyermek. Izmail pasa sorsáról, aki a királyi várat oly hősiesen védte, egykorú kútfőink nem emlékeznek meg.

Mit zsákmányoltak Budán a győztes csapatok?

A győztes keresztény csapatok rengeteg értéktárgynak és egyéb zsákmánynak jutottak birtokába. Arany- és ezüstnemű nem volt sok, de annál több ruhát és szőnyeget találtak; fel volt halmozva ezenkívül a várban rengeteg hadianyag. Több mint 200 ágyút, 182 öregágyút (Carthauen), 24 mozaraf, 8 tarackot, 1 petárdát zsákmányoltak a győztes csapatok. Találtak ezenkívül 100 méter-mázsa puskaport, 500 mázsa öntetlen ólmot, rengeteg rezet és 10 mázsa kén. El volt látva ezenkívül a vár még körülbelül két hónapra való élelmiszerral is.

A törökök vesztesége emberanyagban rendkívül nagy volt, jóval nagyobb, mint a keresztényeké. *A halottak számát az egykorú kútfők s jelentések alapján 3000 lehet tenni, a foglyokét 4—5000-re,* de ezek közül csak 2000 volt a harcképes katona, a többi asz-

szony volt és gyermek. Az ostromlók vesztesége szinte meglepően kevés, ami annak a bizonyítéka, hogy a roham rettentő erővel és gyorsasággal zajlott le és az ellenség északon gyorsan meghátrált. Északon, Lotharingiai Károlynál a halottak számát 50-ben, délen 200-ban állapították meg. De viszont kiváló és súlyos személyiségek veszték el, mint Spinola márki, d'Asti alezredes. A súlyos sebesültek között gróf Magni és gróf Tattenbach a legkiválóbb személyiségek.

Műkincsek, képzőművészeti ritkaságok és ehhez hasonlók után a győztes csapatok hasztalan kutattak. Mátyás egykori palotájá valamikor tele volt műkincsekkel, szobrokkal, festményekkel, *ezekből hírnemű sem maradt.* A szunnita mohamedánok gyűlölték a képzőművészeteket és minden képet, szobrot vandálok módjára elpusztítottak. Mátyás világhírű könyvtárát már 1541. előtt elherdálták, ellopkodták a Dobzse László és II. Lajos udvarában megfordult tudósok. A Corvinák közül egy csomó Konstantinápolyba került. Gróf Marsigli Ferdinánd kiadta ezredének a parancsot, hogy jelöljék meg és jelentsék neki azokat a helyeket, ahol könyveket és kéziratokat találnak. De azonkívül, amelyeket ő mentett meg szeptember 3-án a lángoknál, nem igen találtak. Rabatta tábornok 1686. szeptember 29-én mindössze 271 darab könyvet küldött Bécsbe a császári könyvtárba.